

Vysoká škola ekonomická v Praze
Recenzované studie

Working Papers
Fakulty mezinárodních vztahů

15/2009

**Pracovní imigrace ve středoevropském
prostoru**

Zuzana Potužáková

**Faculty of International Relations
Working Papers**

15/2009

**Pracovní imigrace ve středoevropském
prostoru**

Zuzana Potužáková

Volume III

Vysoká škola ekonomická v Praze
Working Papers Fakulty mezinárodních vztahů
Výzkumný záměr MSM6138439909

Tato studie byla vypracována v rámci Výzkumného záměru Fakulty mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické v Praze MSM6138439909 „Governance v kontextu globalizované ekonomiky a společnosti“. Studie procházejí recenzním řízením.

Název: Working Papers Fakulty mezinárodních vztahů
Četnost vydávání: Vychází minimálně desetkrát ročně
Vydavatel: Vysoká škola ekonomická v Praze
Nakladatelství Oeconomica
Náměstí Winstona Churchilla 4, 130 67 Praha 3, IČO: 61 38 43 99
Evidenční číslo MK ČR: E 17794
ISSN tištěné verze: 1802-6591
ISSN on-line verze: 1802-6583
ISBN tištěné verze: 978-80-245-1619-6
Vedoucí projektu: Prof. Ing. Eva Cihelková, CSc.
Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů
Náměstí Winstona Churchilla 4, 130 67 Praha 3
+420 224 095 270, +420 224 095 248, +420 224 095 230
<http://vz.fmv.vse.cz/>

VÝKONNÁ RADA

Eva Cihelková (předsedkyně)

Vysoká škola ekonomická v Praze

Vladimíra Dvořáková

Vysoká škola ekonomická v Praze

Olga Hasprová

Technická univerzita v Liberci

Zuzana Lehmannová

Vysoká škola ekonomická v Praze

Marcela Pališková

Nakladatelství C. H. Beck

Judita Štouračová

Vysoká škola mezinárodních

a veřejných vztahů, Praha

Dana Zadražilová

Vysoká škola ekonomická v Praze

REDAKČNÍ RADA

Regina Axelrod

Adelphi university, New York, USA

Peter Bugge

Aarhus University, Aarhus, Dánsko

Petr Cimler

Vysoká škola ekonomická v Praze

Peter Čajka

Univerzita Mateja Bela, Banská

Bystrica, Slovensko

Zbyněk Dubský

Vysoká škola ekonomická v Praze

Ladislav Kabát

Bratislavská vysoká škola práva

Emílie Kalínská

Vysoká škola ekonomická v Praze

Eva Karpová

Vysoká škola ekonomická v Praze

Václav Kašpar

Vysoká škola ekonomická v Praze

Jaroslav Kundera

Uniwersytet Wrocławski, Wrocław,

Polsko

Larissa Kuzmitcheva

Státní univerzita Jaroslav, Rusko

Lubor Lacina

Mendelova zemědělská a lesnická
univerzita, Brno

Cristian Morosan

Cameron School of Business

Václava Pánková

Vysoká škola ekonomická v Praze

Lenka Pražská

emeritní profesor

Lenka Rovná

Univerzita Karlova v Praze

Mikuláš Sabo

Ekonomická Univerzita

v Bratislave, Slovensko

Naděžda Šišková

Univerzita Palackého v Olomouci

Peter Terem

Univerzita Mateja Bela, Banská

Bystrica, Slovensko

Milan Vošta

Vysoká škola ekonomická v Praze

ŠÉFREDAKTOR

Marie Popovová

Vysoká škola ekonomická v Praze

Ekonomická imigrace ve středoevropském prostoru

Zuzana Potužáková (zpotuzak@vse.cz)

Abstrakt

Díky vstupu do EU a včlenění nových členských států do jednotného vnitřního trhu získali občané z EU-10, včetně středoevropských, možnost volného pohybu osob. Tím se omezily administrativní překážky a zjednodušilo zaměstnávání cizí pracovní síly. Vstup do EU by proto měl mít pozitivní vliv na ekonomickou imigraci v rámci střední Evropy, kterou spojuje stejný historický vývoj a relativně malé jazykové bariéry. V posledních deseti letech se ale zvětšily ekonomické rozdíly mezi nimi a to i přes pokračující reálnou konvergenci ekonomik. Cílem článku je analyzovat vývoj ekonomické imigrace do zemí střední Evropy od roku 2000 a porovnat vývoj v období před (období 2000–2003) a po vstupu (období 2004–2008) středoevropských ekonomik do EU. Vycházíme z dat národních statistických úřadů, relevantních ministerstev či institucí a z dat OECD.

Klíčová slova: EU, střední Evropa, ekonomická imigrace, pracovní síla

Economic Immigration within Central Europe

Zuzana Potužáková (zpotuzak@vse.cz)

Summary

Thanks to the Eastern Enlargement and incorporation of the New Member States into the European single market gained the citizens of these states, including the Central European States, freedom of free movement of people. The EU accession had therefore the positive impact on economic immigration within the Central European Member States which share the same development in the past and have low language barriers. Despite the real economic convergence in the last decade, the economic differences between them rather widened. The aim of this article is to analyze and compare the development of the economic immigration since 2000, and compare the development in the period before and after the EU accession of the Central European states. The article uses the data from national statistical offices, relevant ministries focusing on this topic and the data from OECD publications.

Key words: EU, Central Europe, economic immigration, labour force

JEL: J01, J60, J61

Obsah

Úvod.....	7
1. Česká republika	7
2. Maďarsko	12
3. Slovensko	18
4. Polsko	21
Závěr	27
Seznam literatury.....	29

Úvod¹

Vstupem do EU a včlenění nových členských států do jednotného vnitřního trhu získali občané z nových členských států, včetně střeoevropských, nově možnost využívat volný pohyb osob. Tím se omezily administrativní překážky a zjednodušilo se zaměstnávání cizí pracovní síly. Vstup do EU by měl proto mít pozitivní vliv na pracovní imigraci v rámci střední Evropy, kterou spojuje stejný historický vývoj a relativně malé jazykové bariéry. V posledních deseti letech se ale zvětšily ekonomické rozdíly mezi nimi a to i přes pokračující reálnou konvergenci ekonomik. Cílem článku je proto porovnat vývoj pracovní imigrace v zemích střední Evropy, které všechny zároveň patří do integračního seskupení Visegrádské čtyřky (Česká republika, Maďarsko, Polsko, Slovenská republika) od roku 2000 a důrazem na období před a po vstupu střeoevropských ekonomik do EU.

1. Česká republika

V České republice se problematikou cizinců na území republiky zabývá několik organizací. Příliv cizích státních příslušníků eviduje ministerstvo vnitra (MV). Mezi ostatní ministerstva, která mají v kompetenci je zejména Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), které eviduje cizince v ČR zaměstnané. Další ministerstvo, které se zabývá evidencí cizinců, je Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO), které eviduje cizince podnikající v ČR na živnostenský list. Z těchto dat vychází ČSÚ v publikaci Cizinci v ČR. Tato publikace vychází každoročně, aktuálně je k dispozici vydání z roku 2008. Mezi informace ohledně cizinců v ČR lze nalézt i na portálech provozovaných výše zmíněnými ministerstvy. Z nevládních institucí jmenujme Mezinárodní organizaci pro migraci, která má za cíl poskytnout cizincům dostatek informací o životě v ČR. Ta ve spolupráci s MPSV provozuje projekt Aktivního výběru kvalifikovaných zahraničních pracovníků, kterým ČR nabízí ve zkrácené lhůtě povolení k trvalému pobytu v ČR. Tento projekt je ale primárně zaměřen na pracovníky z nečlenských zemí EU, a využíván převážně občany států z jihovýchodní, popř. východní Evropy.

Vzhledem k tématu budeme vycházet zejména z dat ČSÚ a souhrnné publikace o migraci OECD International Migration Outlook 2008 a 2009. V roce 2006, za který jsou v publikaci nejnovější dostupná data, se podle databáze OECD podíleli v ČR cizinci na celkové populaci i pracovní síle 2 % a na zaměstnanosti 1,8 %. Pro porovnání, ve Švédsku se podíl na populaci, resp. pracovní síle pohyboval na úrovni 15 % resp. 13,5 %, ve Švýcarsku dosahovala hodnot ještě

---

¹ Tento článek byl zpracován v rámci grantu GAČR 402/07/0521, Vnitřní trh mezi zeměmi Visegrádské čtyřky: fungování a efekty

vyšších (OECD 2008c: 69). Česká republika je atraktivní pochopitelně především pro obyvatele ze zemí s nižší ekonomickou úrovní. Cizinci z EU-15 či USA zaměstnaní v ČR zaujímají primárně pracovní pozice, na které nenachází v ČR dostatečné množství adekvátně vzdělané pracovní síly nebo o managery zahraničních firem zde působících. Mezi prvními šesti státy z hlediska největšího počtu cizinců se nachází ekonomiky, až na sousední Německo, kde je ekonomická úroveň měřená HDP na obyvatele nižší.

Nejprve se zaměříme na celkový počet imigrantů v ČR. Počet imigrantů v dané zemi je jedním z faktorů pro další příliv a to jak ekonomicky aktivních i neaktivních. Přičemž čím je imigrantská menšina větší, tím intenzivnější by měl být příliv imigrantů z daného státu. Celkový počet cizinců v ČR v období 2001–2008 uvádí tabulka č. 1. Jsou uvedeny pouze státy s největším počtem cizinců na území ČR. Z tabulky je zřejmé, že celkový počet cizinců v ČR stále roste a to v případě všech uvedených imigrantských menšin. Co se týče imigrantů ze střední Evropy, nejvíce jsou zastoupeni státní příslušníci ze SR, kteří díky dohodám mezi ČR a SR měli jednodušší pozici při hledání zaměstnání v ČR a nemuseli žádat o pracovní povolení. Počet státních příslušníků z Polska rostl sice také, tvořily ale po celé období podstatně menší imigrantskou skupinu než Slováci a to i přes nárůst v letech 2005–2007. Státní příslušníci Maďarska nejsou v tabulce uvedeni, jejich počet se i přes stoupající tendenci vždy pohyboval v řádu několika stovek osob, v roce 2007 dosahoval dle ČSÚ necelých 600 osob. Ostatní velké imigrantské skupiny pochází ze zemí s nižší ekonomickou úrovní (Ukrajina, Vietnam, Rusko). Rostoucí počet německých státních příslušníků lze vysvětlit počtem německých firem působících v ČR, které do vedení zhusta jmenují vedoucí pracovníky z mateřských firem.

Tab. 1: Celkový počet imigrantů v ČR² (v tis.)

Stát/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1. Ukrajina	51,8	59,1	62,3	78,3	87,8	102,6	126,7	128,0
2. SR	53,2	61,1	64,9	47,4	49,4	58,4	67,8	74,1
3. Vietnam	23,9	27,1	29,0	34,2	36,8	40,8	51,1	58,3
4. Rusko	12,4	12,8	12,6	14,7	16,3	18,6	23,7	25,7
5. Polsko	16,5	16,0	15,8	16,3	17,8	18,9	20,6	21,5
6. Německo	4,9	5,2	5,2	5,8	7,2	10,1	15,7	16,9
7. Moldávie	2,5	2,8	3,3	4,1	4,7	6,2	8,0	9,8
8. Bulharsko	4,1	4,2	4,0	4,4	4,6	4,6	5,0	5,6
9. USA	3,2	3,4	3,3	3,8	4,0	4,2	4,4	5,4
10. Čína	3,3	3,2	4,0	3,4	3,6	4,0	4,9	5,0
Celkem ČR	210,8	231,6	240,4	254,3	278,3	321,5	392,3	424,1

Pramen: ČSÚ (2008), OECD (2008c: 340).

² Ukazatel zahrnuje cizí státní příslušníky s dlouhodobým nebo trvalým pobytem v ČR.

Nyní se zaměříme zaměstnanosti cizinců, tedy na data z registrů MPSV, konkrétně Správy služeb zaměstnanosti, která shromažďuje údaje úřadů práce. Dále na data z MPO, které poskytuje data ohledně počtu cizinců s živnostenským oprávněním. V tomto případě je vývoj státních příslušníků ze států V4 zaměstnaných v ČR odlišný. Evidováno je období do roku 2008, údaje jsou vždy k poslednímu dni daného roku. Vývoj cizinců zaměstnaných v ČR v letech 2000–2008 ilustruje tabulka č. 2.

Tab. 2: Cizí státní příslušníci zemí V4 zaměstnaní v ČR, 2001–2008

Stát/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Maďarsko	172	198	179	240	274	353	559	630
Polsko	7 712	8 419	8 529	10 133	13 929	18 387	24 931	22 044
Slovensko	70 606	63 733	66 176	68 575	84 016	99 637	109 917	109 478
Celkem střední Evropa	78 490	72 350	74 884	78 948	98 219	118 377	135 407	132 152
Celkem zam. cizinců	167 652	161 711	168 031	173 203	218 982	250 797	309 027	361 709

Pramen: ČSÚ (2008).

V letech 2001–2007 vzrostl v ČR celkový počet zaměstnaných cizinců ze zemí V4, od roku 2002 rostl i počet pracujících cizinců pocházejících ze středoevropských zemí. Ačkoliv ve sledovaném období vzrostl počet zaměstnaných maďarských státních příslušníků v ČR, počet Maďarů, zaměstnaných v ČR je v porovnání s Poláky a Slováky velmi nízký, jedná se pouze o několik set osob. Mnohem větší zastoupení na celkové zaměstnanosti cizinců v ČR měli polští státní příslušníci. Jejich počet mezi roky 2000 a 2007 vzrostl o 16 tisíc. Vzhledem k tomu, že se počet Poláků žijících v ČR se v letech 2001–2006 změnil jen mírně (viz tabulka č. 1), můžeme usoudit, že valná většina polských státních příslušníků využívá možnost dojíždění za prací do ČR. Toto potvrzuje i nárůst v zaměstnanosti po roce 2004. Pokud se zaměříme na tempo růstu zaměstnanců z Polska v ČR, uvedených v tabulce č. 2, můžeme konstatovat značně vyšší tempo růstu po roce 2004. Zatímco v období 2001–2004 rostl jejich počet meziročně v průměru jen o 9 %. Mezi roky 2004–2007 vzrostl jejich počet o více než 13 tisíc, meziroční přírůstek nově zaměstnaných se pohyboval v tomto období průměrně na 35 %. V roce 2008 můžeme pozorovat mírný úbytek pracovníků z Polska a SR způsobený ekonomickou krizí. Počet polských pracovníků poklesl výrazněji než počet pracovníků slovenských vzhledem k jejich koncentraci v Moravskoslezském regionu. Ten byl zasážen díky koncentraci průmyslové výroby relativně silně. V na konci roku 2008 zde byla míra nezaměstnanosti podle údajů ČSÚ 2,4 % nad průměrem ČR a měla dále rostoucí tendenci.

Největší skupinu zaměstnaných cizinců ze států skupiny V4 tvoří slovenští státní příslušníci, kteří se v roce 2008 podíleli více než třetinou na celkové zaměstnanosti cizinců v ČR. Jejich nárůst měl od roku 2002 do roku 2007 trvalý

charakter, přičemž největší přírůstky zaměstnanosti Slováků spadaly do období 2005 a 2006. V roce 2007 vzrostl počet Slováků zaměstnaných v ČR, nicméně menším tempem než v letech předchozích, v roce 2008 jejich počet mírně poklesl. V tomto případě platí, že po roce 2004 rostl počet Slováků trvale nebo dlouhodobě usazených v ČR klesajícím tempem. Z dat v tabulce č. 2 lze vyvodit, že v letech 2004–2007 rostl meziročně počet Slováků zaměstnaných v ČR průměrně o 16 %, zatímco v období předcházejícím vstupu do EU 2002–2004 rostl jen o 3 %. Rozdíl v počtu Slováků v ČR trvale usazených a v ČR zaměstnaných se po roce 2004 zvyšoval, což značí, stejně jako v případě Polska, nárůst pracovníků dojíždějících za prací do ČR po roce 2004.

Po vstupu do EU tedy pro státní příslušníky Polska a SR vzrostla atraktivita ČR jako státu, ve kterém je výhodně pracovat. I přes tento pozitivní fakt nelze označit zaměstnanost cizinců v ČR z dlouhodobého hlediska pro ekonomiku za zcela přínosnou. Problematická je zejména struktura cizí pracovní síly podle sektorů i podle dosaženého vzdělání. Z tabulky č. 3 plyne, že v porovnání s EU-25 míří cizinci v ČR zejména do sekundárního sektoru, s čímž koresponduje i na poměry EU velmi vysoká zaměstnanost v průmyslu, která se v ČR dlouhodobě pohybuje okolo 40 %. Nejvíce patrný je rozdíl v sektoru „Dobývání surovin, výroby, energetika“, kde bylo v letech 2005–2006 zaměstnáno o 10 % více cizinců než v EU-25.

Tab. 3: Cizinci v ČR a v EU-25 podle zaměstnání v sektoru (v %)

Sektor/oblast	ČR (2007)	EU-25 (2006)
Zemědělství	3,5	2,3
Dobývání surovin, výroba, energetika	30,5	19,3
Stavebnictví	22,1	9,9
Obchod	18,8	12,7
Ubytování a stravování	2,3	8,6
Školství	1,6	5,3
Zdravotnictví a soc. péče	1,7	9,6
Ostatní veřejné služby,	2,9	8,5
Jiné služby	17,5	23,8
Celkem	100,0	100,0

Pramen: OECD (2008c: 73), ČSÚ (2008: tabulka č. 3-15.1).

Stejný rozdíl byl ve stavebním odvětví a to o více než 10 %. Menší podíl cizinců než v EU-25 byl v ČR naopak zaměstnán ve službách, konkrétně v sektorech „Ubytování a stravování“, Školství“ a „Zdravotnictví a sociální péče“. Struktura cizinců podle sektorů je jedním z důkazů, že transformace české ekonomiky dosud nebyla zcela dokončena. Pro porovnání, podle dat OECD je například ve Velké Británii pouze 16 % cizinců zaměstnáno v sekundárním sektoru a 82 % ve

službách (OECD 2008c: 73), v ČR je tento poměr zaměstnanosti 40 % v průmyslu a 56 % ve službách. Z dlouhodobého hlediska, kdy lze očekávat terciarizaci ekonomiky, vyvstává otázka dalšího působení cizí pracovní síly, která se momentálně soustředí zejména ve výrobě a v automobilovém průmyslu a ve stavebnictví.

Zaměstnanosti cizinců podle sektorů odpovídá i vzdělanostní struktura státních příslušníků SR a Polska v ČR a víceméně potvrzuje výše zmíněné teze. V roce 2007 v ČR převažovali občané SR i Polska se vzděláním základním popř. středním vzdělání bez maturity, občanů s vysokoškolským vzděláním byl v ČR evidován jen relativně malý podíl. Cizince podle dosaženého vzdělání eviduje ČSÚ pouze v případě velkých imigrantských skupin, data za Maďarsko proto nebyla k dispozici. Uvedené podíly ilustruje tabulka č. 4.

Tab. 4: Cizinci ze SR a Polska v ČR, podle nejvyššího dosaženého vzdělání, 2007 (v %)

Dosažené vzdělání	SR	PL
Základní	18	24
Střední bez maturity	37	56
Střední s maturitou	19	13
Vysokoškolské	11	7
Nezjištěno	15	0

Pramen: interní databáze ČSÚ, data převzatá z MPSV.

Tato čísla dále potvrzují i data OECD (OECD 2008c: 58), podle nichž pouze necelých 13 % cizinců v ČR disponuje terciárním vzděláním. V porovnání s průměrem OECD (25 %) a Irskem (41 %) nebo Kanadou (37 %) se tedy jedná o velmi malý podíl vysoce vzdělaných cizinců v ČR. Vzhledem k tomu, že s rostoucím dosaženým vzděláním roste i adaptabilita a zaměstnatelnost pracovní síly, nejsou tato čísla pro ČR nejlepší vizitkou. Svědčí o tom, že ČR v mezinárodní „soutěži“ o kvalifikovanou pracovní sílu zaostává za rozvinutými tržními ekonomikami. I přes projekt Aktivního výběru kvalifikovaných zahraničních pracovníků MPSV, zahrnujícího 55 států, je tedy jejich podíl velmi nízký. V roce 2008 tento program využilo necelých 1 500 osob pocházejících převážně z východoevropských zemí.

Příkladem dobře vypracovaného systému „lákání“ vysoce kvalifikovaných imigrantů může být naopak Kanada. Na oficiálních webových stránkách Kanady funguje aplikace, díky které si mohou kvalifikovaní pracovníci vypočítat své šance na imigraci do Kanady. Ze šesti základních faktorů má největší vliv dosažené vzdělání, znalost angličtiny a francouzštiny, věk – preferovaná věková skupina je 21–49 let, pracovní zkušenosti a adaptabilita. Pro úspěšné absolvování je potřeba 67 bodů z celkových 100.

Pokud si tedy máme shrnout výše konstatovaná fakta, můžeme říci, že ČR je z hlediska trvalé nebo dlouhodobé imigrace atraktivní zejména pro občany států s ekonomicky nižší úrovní (Ukrajina, Vietnam, Rusko). Ze skupiny států V4 hraje důležitou roli imigrace ze Slovenska, menší vliv má imigrace z Polska, imigrace z Maďarska má pouze zanedbatelný dopad. Pokud máme zodpovědět hlavní otázku, tedy jaký vliv měl na imigraci vstup do EU, můžeme konstatovat, že příliv nových imigrantů v období 2004–2007 byl vyšší než v letech 2001–2003. Zatímco počet pracovníků ze Slovenska byl nejvyšší v absolutních hodnotách, dynamika této skupiny byla nižší (průměrný přírůstek nových zaměstnanců ze SR byl 16 %). V případě pracovníků Polska byl počet pracovníků v porovnání se Slovenskem o řád, dynamika byla i díky celkově nižšímu počtu naopak vysoká, průměrný roční přírůstek nových pracovníků z Polska byl v období 2004–2007 vyšší o 35 %. *Lze tedy konstatovat, že vstup do EU zvýšil díky možnosti volného pohybu osob migraci pracovních sil.*

Z hlediska struktury imigrantů, je patrné, že do ČR míří imigranti, kteří nachází zaměstnání v mnohem větší míře v průmyslovém sektoru než je obvyklé v rozvinutých tržních ekonomikách. Ze SR i Polska mířily do ČR převážně pracovníci se základním vzděláním nebo se středním vzděláním bez maturity, podíl vysokoškolsky vzdělaných imigrantů je v porovnání s průměrem OECD poloviční (13 % v ČR oproti 25 % v OECD). Cizinci v ČR tedy nedisponují dostatečným vzděláním a jsou zaměstnání příliš často v průmyslovém sektoru, kde můžeme očekávat spíše pokles pracovních míst v důsledku přesunu výroby s nízkou přidanou hodnotou dále na východ. Jejich počet může v budoucnu i klesat, v důsledku momentální ekonomické krize a s ní spojeným poklesem českého exportu do zahraničí.

2. Maďarsko

V Maďarsku se evidencí imigrace, stejně jako v ČR, zabývá více institucí. Rovněž zde neexistuje jednotný registr cizinců na území republiky. Nejprve se proto zaměříme na cizí státní příslušníky trvale usazené na území Maďarska a jejich příliv v letech 2001–2007. Tato data pocházejí z databáze Maďarského statistického úřadu (Hungarian Central Statistical Office), kterou přebírá OECD. Dále se budeme zabývat cizinci, kteří jsou v Maďarsku zaměstnaní. Ty eviduje Public Employment Office, instituce analogická českým Úřadům práce. Další institucí, která se eviduje cizince, je National Employment Office. Z jejich dat jsme čerpali informace o vzdělanostní struktuře. Nejprve se tedy zaměříme na počet cizinců v Maďarsku ve sledované období, znázorněné v tabulce č. 5.

Ani v případě Maďarska se nejedná o ekonomiku, která by ve větší míře přitahovala cizí státní příslušníky. Ačkoliv počet trvale usazených cizinců v průběhu sledovaného období trvale rostl, růst i absolutní hodnoty byly na nižší úrovni než v ČR a to i přes stejný počet obyvatel obou států. Tomu

odpovídá i skutečnost, že v roce 2006 se cizinci podíleli na populaci i pracovní síle 1,7 % a na celkové zaměstnanosti 1,8 % (OECD 2008c: 69). Valná většina imigrantů jsou navíc etničtí Maďaři ze sousedících států se znalostí jazyka. Do roku 2005 získávali tito imigranti po doložení původu ve zjednodušené proceduře i státní občanství. V roce 2005 to bylo 90 % imigrantů, z čehož 70 % byli etničtí Maďaři z Rumunska. V roce 2006, díky legislativním změnám, získalo občanství jen 40 % imigrantů, opět se nicméně jednalo o etnické Maďary ze zahraničí, převážně z Rumunska a Srbska.

Tab. 5: Celkový počet cizinců v Maďarsku³, 2001–2006 (v tis.)

Pořadí	Stát/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1.	Rumunsko	45,0	47,3	55,7	67,5	66,2	67,0
2.	Ukrajina	9,8	9,9	13,1	13,9	15,3	15,9
3.	Německo	7,7	7,1	7,4	6,9	10,5	15,0
4.	Čína	6,8	6,4	6,8	6,9	8,6	9,0
5.	Srbsko a Černá Hora	8,4	7,9	8,3	13,6	8,4	8,5
6.	SR	2,2	1,5	2,5	1,2	3,6	4,3
7.	Bývala Jug.	..	..	4,1	..	3,7	4,2
8.	Bývalý SSSR	5,1	5,7	4,0	5,1	3,0	3,1
9.	Vietnam	2,2	2,1	2,4	2,5	3,1	3,1
10.	Rusko	2,0	1,8	2,2	2,6	2,8	2,8
11.	Polsko	2,2	1,9	2,2	2,2	2,4	2,7
12.	Rakousko	0,8	0,8	0,8	0,5	1,5	2,2
13.	USA	..	..	..	..	..	1,9
14.	Velká Británie	0,7	0,9	1,0	0,4	1,5	1,9
15.	ČR	2,2	2,4	2,1	2,2	1,8	1,8
	Celkem	116,4	115,9	130,1	142,2	154,4	166,0

Zdroj: OECD (2008c: 343).

Z tabulky č. 5 je patrné, že Maďarsko, stejně jako ČR, je jako země pro trvalý pobyt atraktivní zejména pro cizince s nižší ekonomickou úrovní. Jediný stát, který se tomuto vymyká, je Německo s 15 tisíci trvale usazenými. Bohužel jsme v literatuře nenašli interpretaci tohoto imigračního proudu, který by si bezesporu zasloužil detailnější zkoumání. Imigraci dlouhodobého charakteru do Maďarska lze proto rozdělit na dvě skupiny zemí.

Do první skupiny, významnější, patří státy východoevropské, popř., Balkán (Rumunsko, Ukrajina, Srbsko a Černá Hora), kde svou roli pro migraci hraje geografická blízkost i nižší ekonomická úroveň. Nejsilnější skupinou jsou státní

³ Ukazatel zahrnuje cizí státní příslušníky s trvalým pobytem.

příslušníci Rumunska, kteří se na migraci podílejí dlouhodobě více než třetinou. Druhou skupinou jsou státy asijské (Čína, Vietnam), které jsou na celkové migraci zastoupeny méně významně, počet jejich státních příslušníků ale v letech 2004–2006 výrazně vzrostl. Co se týče cizinců ze zemí skupiny V4, nejvyšší počet jich pocházel ze sousedního Slovenska. Zde je nutné vzít v potaz fakt, že k maďarské národnosti v SR se hlásí téměř 10% obyvatel, kteří žijí převážně v pohraniční oblasti. Proto je migrace díky geografické blízkosti a znalosti jazyka podstatně jednodušší než u Poláků a Čechů. V roce 2006 bylo v Maďarsku trvale usazeno 4,3 tisíce Slováků, následovalo Polsko s 2,7 tisíci. Státní příslušníci ČR se na trvalé imigraci podíleli jen zcela marginálně, jejich počet, na rozdíl od Poláků a Slováků, v průběhu let 2001–2006 trvale klesal.

Dále se zaměříme na vývoj zaměstnanosti cizinců na území Maďarska. Období, které budeme zkoumat, budou roky 2000–2008. Vývoj zaměstnanosti cizinců ilustruje tabulka č. 6.

Tab. 6: Cizinci z V4 zaměstnaní v Maďarsku, 2000–2008 (v tis.)⁴

Stát/rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ČR	81	123	124	121	78	115	148	229	369
Polsko	357	299	255	344	496	638	650	1027	1993
SR	3 508	2 955	2 759	5 686	11 474	15 107	15 262	18 219	21 792
Celkem z V4	3 946	3 377	3 138	6 151	12 048	15 860	16 060	19 475	24 154

Pramen: interní databáze Public Employment Service.

Můžeme zde pozorovat nárůst migrace pracovní síly ze zemí V4, na němž se valnou mírou podíleli pracovníků ze Slovenska. Podle databáze Public Employment Office se v roce 2000 pracovníci států skupiny V4 podíleli na cizí pracovní síle necelými 10 %, v roce 2005 to již bylo 25 %. Počet pracovníků z ČR dosahoval po celé sledované období stabilně maximálně několik set pracovníků. Tento migrační proud je z hlediska významnosti ještě marginálnější než počet maďarských pracovníků v ČR. Ani pracovníci z Polska se na celkové migraci nepodíleli výrazněji. Mezi roky 2003 a 2008 vzrostl počet osob z 350 na téměř dva tisíc pracovníků, což je sice v procentuálním vyjádření velmi markantní nárůst, v absolutních číslech se ale nejedná o nijak výraznou imigrantskou menšinu.

Za rozbor naopak stojí vývoj počtu slovenských pracovníků v Maďarsku, který prudce vzrostl již mezi roky 2002 a 2005, přičemž největší přírůstek byl zaznamenán mezi roky 2003 a 2004 a to o téměř 6 tisíc osob. Přírůstek mezi roky 2004 a 2005 nebyl již tolik výrazný, jednalo se o nárůst 3600 pracovníků. Tento růstový trend pokračoval až do roku 2008, přírůstky nově zaměstnaných

⁴ Po roce 2004 se jedná o součet pracovníků s pracovním povolením a s registračními kartami.

Slováků v Maďarsku ale v dalších letech nedosáhly takové dynamiky jako v letech 2002–2004. Převážná většina z nich využila možnosti registračních karet. Jedná se tedy o pracovníky, kteří mají trvalý pobyt na Slovensku a za prací pouze dojíždějí.

V rámci pracovní migrace ve V4 je to tedy nejvíce patrný příklad využití možnosti denní dojížděky do zaměstnání z hlediska četnosti. Spolupráce při řešení příhraničních aktivit v této oblasti funguje již od poloviny 90. let, v roce 2005 zde byl založen tzv. EURES region Danubius. Cílem EURES regionů, fungujících v celé EU, je podporovat prosazování přeshraničního volného pohybu a mobility zaměstnanců, podnikatelů a studujících.

V regionu EURES Danubius žije cca 1,2 milionu obyvatel, z toho 40 % ve slovenské a 60 % v maďarské části, přičemž ekonomicky vyspělejší je maďarská část regionu. Klíčovým faktorem ovlivňující denní dojížděku do Maďarska je skutečnost, že ve slovenské části regionu se 30–80 % obyvatel hlásí k maďarské národnosti. Dalším faktorem je i rozdíl průměrné měsíční mzdy. Podle výroční zprávy regionu byla hrubá měsíční mzda ve slovenské části v roce 2007 necelých 800 euro, oproti téměř 1 100 eurům v maďarské části. Míra nezaměstnanosti ve slovenských regionech byla v roce 2007 naopak o 10 % vyšší než v části maďarské (EURES Danubius 2008: 11). Všechny tyto aspekty mají vliv na migraci slovenských pracovníků do Maďarska. Zatímco v roce 2007 pracovalo v Maďarsku téměř 10 tisíc státních příslušníků Slovenska, což byla polovina celkové pracovní migrace Slováků v Maďarsku, v SR pracovaly jen necelé dvě stovky státních příslušníků Maďarska (EURES Danubius 2008: 18).

Jak bylo naznačeno výše, počet slovenských pracovníků v Maďarsku tedy v letech 2000–2008 nepřetržitě rostl. Průměrný přírůstek pracovníků se ale meziročně zvyšoval rapidněji v období předcházejícímu vstupu do EU (o 100 % v letech 2002–2004) a to díky výchozímu počtu zaměstnanců, které se do roku 2002 pohybovalo do 3 tisíc osob. S přibývajícím počtem zaměstnanců dynamika meziročního růstu zaměstnanců klesala, v období 2004–2008 dosahovala průměrně 11 %. Zajímavá je skutečnost, že počet Slováků pracujících v Maďarsku rostl i v roce 2008, kdy se v Maďarsku poměrně výrazně projevila celosvětová ekonomická krize i krach veřejných financí.

Pokud se zaměříme na strukturu pracovní síly podle sektorů a dosaženého vzdělání, můžeme konstatovat, že situace v porovnání s ČR není zcela analogická. Pokud si porovnáme zaměstnanost cizinců podle sektorů v Maďarsku a v EU-25, jak je uvedeno v tabulce č. 7, můžeme pozorovat, že se zaměstnanost cizinců se liší od ČR. Zatímco v ČR byl nadprůměrný počet cizinců zaměstnán v sektoru „Dobývání surovin, výroba, energetika“ a to o 10 % nad průměr EU-25, v Maďarsku je největší rozdíl v sektoru „Školství“ a „Obchod“. Oba sektory zaměstnávaly více cizích pracovníků než je průměr EU. Cizinci tedy v Maďarsku mířili ve větší míře do terciárního než do

sekundárního sektoru, jak tomu bylo v ČR. Průmyslový sektor zaměstnával pouze o 3 % více cizinců, než byl průměr EU-25. Tento fakt opět koresponduje s celkovou zaměstnaností podle sektorů, na které se průmyslový sektor v Maďarsku podílí 30 %, sektor služeb zaujímá 62 %, což je více než v ČR. Z tohoto hlediska vykazuje maďarská ekonomika lepší parametry než ekonomika česká.

Tento fakt neměl nicméně vliv na vzdělanostní strukturu cizinců. Ta je bohužel dostupná pouze u pracovníků s trvalým pobytem, což zejména v případě pracovníků ze Slovenska značně zkresluje situaci. Podle databáze OECD je celkový podíl imigrantů s terciárním vzděláním o 6 % vyšší než v ČR, v roce 2006 dosahoval 19 % z celkové populace, zhruba stejně jako v Dánsku nebo Belgii (OECD 2008c: 58). To by mohlo částečně vysvětlovat vyšší zaměstnanost cizinců v sektoru vzdělávání, který byl v letech 2005–2006 dvakrát vyšší než v EU-25. Vzdělanostní struktura pracovníků ze střední Evropy je uvedena v tabulce č. 8.

Počet pracovníků evidovaných podle dosaženého vzdělání je omezen skutečností, že v roce 2004 mohli občané států EU pracovat v Maďarsku již i na základě registračních karet, u nichž se informace o dosaženém vzdělání neevidovala. Z dat, která měl National Employment Office k dispozici a které vychází ze sčítání lidu (Census) v roce 2005, je nicméně zřejmé, že převážná většina cizích pracovníků ze středoevropských zemí dosáhla středoškolského vzdělání s maturitou. Pracovníci s vysokoškolským vzděláním byli, stejně jako v ČR, zastoupeni nejméně. V případě slovenských pracovníků byla nadprůměrně zastoupena i skupina s primárním vzděláním. Vzhledem k vyšší zaměstnanosti ve službách a mírně vyššímu podílu vysokoškolsky vzdělaných v porovnání s ČR je pravděpodobnost dalšího setrvání cizinců na trhu práce a pracovních míst, která zastávají vyšší než v ČR.

Tab. 7: Cizinci v Maďarsku a v EU-25 podle zaměstnání v sektoru, 2005–2006 (průměr v %)

Sektor/oblast	Maďarsko	EU-25
Zemědělství	2,5	2,3
Dobývání surovin, výroba, energetika	22,9	19,3
Stavebnictví	10,0	9,9
Obchod	16,4	12,7
Pohostinství	5,0	8,6
Školství	10,4	5,3
Zdravotnictví a soc. služby	8,2	9,6
Administrativa, domácnost	4,3	8,5
Jiné služby	20,3	23,8
Celkem	100,0	100,0

Pramen: OECD (2008c: 73).

Tab. 8: Vzdelanostní struktura cizích pracovníků v Maďarsku, 2004⁵

Stát/ Vzdělání	Primární	Sekundární bez maturity	Sekundární s maturitou	Terciární	Neuvedeno	Celkem
ČR	0	0	7	5	17	29
Polsko	4	20	23	6	39	92
SR	423	24	728	26	418	1619

Pramen: interní databáze National Employment Office.

Pokud si shrneme fakta o cizích státních příslušnících trvale usazených nebo pracujících v Maďarsku, můžeme pozorovat vývoj analogický jako v případě ČR. Jako cílový stát pro trvalý pobyt je Maďarsko atraktivní zejména pro cizince ze států s nižší ekonomickou úrovní, svou roli opět hraje velikost již stávající imigrační skupiny. Je nutné také zohlednit fakt, že v Maďarsku se trvale usazují ve velké míře etničtí Maďaři z okolních států, zejména z Rumunska, Srbska a Černé Hory, u kterých není problém s jazykovou bariérou, a jsou schopni se dobře adaptovat. Další skupina trvale usazených pocházela ze států asijských, Čína a Vietnam, jejichž počet se značně zvýšil v letech 2004–2006. Detailnější analýzu by zasloužila migrace z Německa, která nezapadá do typických migračních vzorců. Zde vzhledem k vyšší ekonomické úrovni výchozího státu nemůže být motivem migrace zlepšení stávající ekonomické situace.

Co se týče migrace ze skupin V4, vliv pracovníků i trvale usazených Poláků a Čechů má i přes rostoucí trend v období 2004–2008 velmi omezený vliv. V případě ČR se jednalo o necelých 400 pracovníků, počet polských pracovníků dosáhl maxima v roce 2008, kdy dosáhl téměř počtu dvou tisíc osob. Ačkoliv obě tyto skupiny dosahovaly vyššího průměrného ročního přírůstku nově zaměstnaných v Maďarsku po roce 2004, je vzhledem k jejich velmi malým počtům obtížné určit, zda byl vstup do EU oním impulsem k migraci a k hledání pracovního místa v Maďarsku. Převážnou většinu cizích pracovníků ze skupiny států V4 tvořili občané SR a to vzhledem ke geografické blízkosti a absenci jazykové bariéry etnických Maďarů na Slovensku. Dynamika této skupiny byla nejvyšší v letech 2002 až 2004, kdy počet Slováků pracujících v Maďarsku vzrostl z 3 tisíc na 12 tisíc osob, přičemž největší nárůst byl mezi roky 2003–2004.

V případě migračního proudu ze SR do Maďarska se potvrdila teze, že vstup do EU měl dopad na intenzitu příhraniční migrace za prací. Rozdíl mezi počtem trvale usazených a pracujících Slováků v Maďarsku trvale rostl, například v roce 2006: trvale usazených 4,3 tisíce a pracujících 15 tisíc.

---

⁵ Data dostupná pouze u cizích pracovníků s trvalým pobytem.

3. Slovensko

Evidenci cizinců na území Slovenska spadá opět do kompetencí dvou institucí. Cizince eviduje jednak ministerstvo vnitra, které vydává povolení k trvalému nebo přechodnému pobytu. Cizince zaměstnané nebo sebezaměstnané patří pod evidenci UPSVAR (Ustredie práce, sociálnych vecí a rodiny), instituce analogická českým úřadům práce. Z její evidence jsme čerpali počty cizinců pracujících na Slovensku. V případě dlouhodobější evidence počtu cizinců narážíme na ale komplikaci vzhledem k tomu, že data jsou dostupná pouze za roky 2005–2006. K 1. 1. 2005 došlo ke změně koncepce migrační politiky SR a s tím související změně v evidenci a data na sebe proto nenavazují. Nejprve se zaměříme, na počty cizinců dlouhodobě nebo trvale usazené v SR. Jejich počet je uveden v tabulce č. 9. Podíl cizinců na populaci byl v roce 2007 jen 0,8 %, jejich podíl na zaměstnanosti byl jen 0,5 %.

Z tabulky č. 9 je patné, že počet trvale usazených cizinců v SR je velmi nízký, v roce 2007 dosahoval celkem 41 tisíc osob (ŠÚ SR 2008: 56). Co se týče podílu státních příslušníků ze zemí skupiny V4, podílel se na celkovém počtu poměrně významně. Největší počet cizinců v SR pocházel z ČR (5000 osob v roce 2006), následovalo Polsko a Maďarsko. Celkový podíl trvale usazených státních příslušníků ze zemí V4 na celkovém počtu cizinců byl cca 25 %.

Tab. 9: Cizinci v SR (v tis.)⁶

	Stát/rok	2005	2006	2007
1.	ČR	4,4	5,1	5,9
2.	Polsko	2,8	3,6	4,0
3.	Ukrajina	3,7	3,9	3,7
4.	Německo	1,6	2,3	2,9
5.	Maďarsko	1,8	2,1	2,7
	Celkem ⁷	25,6	32,1	40,9

Pramen: OECD (2008c: 348), ŠÚ SR (2008: 56).

Slovensko nicméně není v porovnání s ČR a Maďarskem natolik atraktivní zemí pro imigraci a usazení se. Naopak, po roce 2004, kdy byl umožněn volný pohyb osob v některých státech EU-15, nastal odliv Slováků do těchto zemí. Pro ilustraci, mezi roky 2006 a 2007, tedy v době vysokého ekonomického růstu v SR, se počet Slováků pracujících v Británii meziročně zvýšil o 30 tisíc osob (OECD 2008c: 276). Tyto migrační proudy jsou však z pozice SR těžko zachytitelné, jelikož pracovníci v SR změnu nenahlásí. Jejich počet lze jen částečně vysledovat z databází zemí cílových. S touto skutečností souvisí i fakt,

⁶ Počet cizinců s trvalým pobytém na základě databáze ministerstva vnitra SR.

⁷ Imigrace včetně států, které nejsou v tabulce zmíněné.

že podle údajů slovenského statistického úřadu je Slovensko zemí, kam více obyvatel přichází, než odchází. V roce 2007 přišlo do SR více než 8 600 osob a odešlo necelých 2 000. Tento údaj není vzhledem k malé možnosti evidence odchodu slovenských občanů do zahraničí zcela relevantní.

S nízkým celkovým počtem imigrantů na území Slovenska souvisí i nízká dynamika nově příchozích, kterou ilustruje tabulka č. 10. Příliv nově příchozích na Slovensko mezi roky 2003 a 2007 podstatně vzrostl a to ze 4,6 tisíce v roce 2003 na necelých 9 tisíc v roce 2007. I přes tento nárůst jsou celková čísla relativně nízká. Pro ilustraci, do ČR v roce 2006 přišlo 66 tisíc, do Maďarska téměř 20 tisíc cizinců.

Z hlediska četnosti zauímají státy skupiny V4 důležité místo, z ČR přišlo v roce 2007 do SR 1 100 osob, což je téměř dvojnásobek počtu z roku 2003. Je to nicméně pouze zlomek migračního proudu ze SR do ČR. Opět zde mají značný vliv původní vazby vycházející ze společné historie. Počet nově příchozích z Polska i Maďarska nepřesáhl po celé sledované období s jedinou výjimkou tisíc osob, z hlediska celkového počtu cizinců je rovněž relativně nízký.

Do SR migrovali pochopitelně i cizí státní příslušníci z ostatních zemí. Největší četnost opět zauímala Ukrajina a Srbsko a Černá Hora, tedy země ekonomicky slabší než SR z relativně geograficky blízkých států. Novým jevem je, stejně jako v Maďarsku, imigrace z asijských států, zejména z Číny a Vietnamu. Tato imigrace má relativně velkou dynamiku, nicméně celkové počty dosud nijak významné nejsou.

Tab. 10: Příliv cizinců do SR (v tis.)⁸

Stát/rok	2003	2004	2005	2006	2007
ČR	0,6	1,6	1,1	1,3	1,1
Německo	0,3	0,6	0,9	0,9	0,7
Maďarsko	0,1	0,3	0,4	0,5	0,5
Polsko	0,1	0,9	0,5	1,1	0,4
Ukrajina	0,7	0,7	0,6	1,0	0,2
Srbsko a Černá Hora	0,1	0,1	0,1	0,6	0,1
Čína	0,2	0,2	0,2	0,6	0,1
Celkem⁹	4,6	7,9	7,7	11,3	8,6

Pramen: OECD (2008c: 307), ŠÚ SR (2008: 14).

Celkové počty imigrantů naznačují, že ani počet zahraničních pracovníků zaměstnaných v SR nebude dosahovat takových hodnot, jako v případě ČR

⁸ Počet cizích státních příslušníků v SR, trvale nebo dlouhodobě usazených.

⁹ Imigrace včetně států, které nejsou v tabulce zmíněné.

i Maďarska. Data, uvedená v tabulce č. 11., za celé sledované období jsme získali z evidence UPSVAR.

Tab. 11: Počet pracovníků z V4 v SR, 2001–2008

Stát/období	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ČR	1 903	2 023	2 270	512	943	1 150	1 515	1 915
Maďarsko	63	87	86	87	87	343	526	1 175
Polsko	186	119	123	224	560	1 025	895	1 168
Celkem z V4	2 152	2 229	2 479	934	1 721	2 518	2 936	4 258

Pramen: interní databáze UPSVAR.

I přes celkový nárůst pracovníků ze zemí V4 vzrostl mezi roky 2001 a 2008 byla celková čísla v porovnání s ČR i Maďarskem výrazně nižší. Největší podíl zaujímal pracovníci z ČR, následované pracovníky z Polska a Maďarska. Je pozoruhodné, že počet Slováků pracujících v Maďarsku byl podstatně vyšší než v případě opačném. V roce 2008 Maďarsko evidovalo téměř 22 tisíc pracovníků ze SR. Zajímavý je i fakt, že počet pracovníků z Polska byl až do roku 2007 vyšší než počet pracovníků z Maďarska.

Počet pracovníků z ČR značně osciloval, například mezi roky 2004 a 2005 se zvýšil o 400 osob, v následujících letech dále rostl, nicméně ani v roce 2008 nedosáhl stavu roku 2003. Otázkou zůstává, co je příčinou této oscilace. Počet pracovníků z Polska a Maďarska se naopak prudce zvýšil v roce 2006. Tento nárůst byl velmi rapidní u polských pracovníků, kdy se meziročně jejich počet zvýšil o téměř 500 osob, k dalšímu nárůstu došlo v roce 2008. Počet pracovníků vzrostl i v případě Maďarska, ačkoliv nebyl zdaleka tak rapidně.

Z dat uvedených výše můžeme tedy konstatovat, že v období 2004–2008 se značně zvýšil počet pracovníků z Polska a Maďarska v SR a to zejména v meziroky 2005 a 2006. To lze přičíst možnosti volného pohybu osob v rámci EU, kdy po roce 2004 pro státní příslušníky Polska i Maďarska odpadla povinnost pracovního povolení. Nicméně je nutné zdůraznit, že i přes tento nárůst celkový počet Poláků a Maďarů pracujících v SR nepřesáhl do roku 2007 tisíc osob.

V případě imigrace z ČR je situaci komplikuje prudký pokles počtu osob pracujících v SR mezi roky 2003 a 2004. Od roku 2005 začal jejich počet opětovně růst, nicméně dosud nedosáhl hodnot před rokem 2004. U pracovníků z ČR je nutné zdůraznit skutečnost, že díky úmluvám mezi ČR a SR mezi roky 1993–2003 bylo oboustranně mnohem jednodušší získat zaměstnání v druhém státě, protože nebylo potřeba žádat o pracovní povolení. To využívali zejména slovenští pracovníci v ČR. Ani před vstupem do EU tedy neexistovaly mezi ČR a SR nijak významné administrativní bariéry. Další zajímavou skutečností je, že část pracovníků přicházející do SR z ČR byli vysoce kvalifikovaní pracovníci, kteří sem byli vysíláni českými společnostmi kvůli zakládání firemních poboček

na Slovensku. Příkladem může být výroba Volkswagen v Bratislavě, kde čeští pracovníci zastávají zejména manažerské pozice.

Pokud si shrneme fakta o imigraci v SR ze zemí skupiny V4, můžeme tedy konstatovat, že SR je v porovnání s ČR a Maďarskem méně atraktivní stát pro cizí pracovní sílu. Cizí populace i cizí pracovníci zaujímají na celkové populaci jen 0,7 %. Ačkoliv počty Čechů, Poláků i Slováků zaujímaly na celkové imigraci i na přílivu imigrace nejvyšší podíly po celé sledované období, jejich počty byly jen zlomkem počtu Slováků trvale usazených i pracujících v ČR. I v případě Maďarska byl počet slovenských pracovníků zaměstnaných v Maďarsku podstatně vyšší než naopak. SR je z hlediska imigrace atraktivní i pro občany států s nižší ekonomickou úrovní (Ukrajina, Srbsko a Černá Hora), jejich počet je v porovnání s ČR opět nízký.

Ačkoliv je ukazatel čisté migrace v SR pozitivní (více osob se tedy v zemi usazuje, než ji opouští), je tento indikátor zkreslen faktem, že mnoho Slováků, kteří odcházejí za prací do zahraničí, tuto skutečnost nenahlásí úřadům. Tento migrační proud je proto ve statistikách podhodnocen.

Co se týče zodpovězení hlavní teze, tedy vlivu vstupu do EU na celkový počet cizích pracovníků ze zemí skupiny V4, můžeme tuto tezi potvrdit pro pracovníky z Polska a Maďarska. Jejich počty ale po celé sledované období, ani po nárůstu po roce 2005, nepřesáhly 1 200 osob. V případě pracovníků z ČR se teze nepotvrdila. Ani v roce 2008 po trvalém růstu od 2004 počet pracovníků z ČR nepřesáhl stav roku 2003. Co je lze označit za pozoruhodné je fakt, že mezi ČR a SR se začíná měnit struktura imigrantů. Zatímco do ČR migrují ze SR pracovníci i na pozice, které zde již nejsou obsaditelné místními pracovníky, Češi v SR často zaujímají vysoce kvalifikované pozice, a to zejména pokud české firmy zakládají své pobočky v SR.

4. Polsko

Poslední část se týká situace cizích státních příslušníků pracovníků v Polsku. Ti jsou evidováni ministerstvem práce (Ministry of Labour and Social Policy), na jehož webových stránkách lze nalézt dokumenty o celkovém stavu trhu práce. Jak již bylo naznačeno výše, Polsko je v porovnání s ostatními státy skupiny V4 ekonomicky nejslabší a potýká se dlouhodobě s vysokou nezaměstnaností. Zároveň se jedná o velmi lidnatou ekonomiku, která má více obyvatel než ČR, SR a Maďarsko dohromady.

Migrace je ale v Polsku hojně diskutována zejména v opačném směru, a to z Polska do států EU-15. Ta po roce 2004 značně nabrala dále na své intenzitě. Jak konstatuje OECD (OECD 2008c: 33), mezi květnem 2004 a prosincem 2006 se jen v Británii zaregistrovalo 360 tisíc pracovníků z Polska. Emigraci se věnuje velká část dokumentu *Employment in Poland 2006* dostupná na webu

ministerstva práce. Další institucí, která se tomuto tématu věnuje, je Centre of Migration Research při Varšavské univerzitě, které publikuje řadu dílčích dokumentů i komplexních publikací (př. více než stostránková publikace *Recent Trends in International Migration*). Stejně jako na Slovensku nelze přesně zjistit o celkové počty emigrantů, protože neexistuje povinnost emigraci nahlásit úřadům. Podle OECD v polovině roku 2007 pobývalo v zahraničí déle než dva měsíce cca 530 tisíc Poláků, oproti 2006 se jednalo o meziroční nárůst o 38 %. Specifikem migrace po roce 2004 je, že silně převažují ženy, mladí lidé a lépe vzdělání (OECD 2008c: 270).

Z tohoto důvodu se nejprve zaměříme na opačný migrační proud a to polských státních příslušníků do zemí EU-15. Následující tabulka č. 12 znázorňuje, kam míří polští pracovníci. Vychází z evidence Labour Force Survey in Poland, která zaznamenává emigraci od roku 1994 do poloviny roku 2004 (období před vstupem do EU) a od třetího čtvrtletí 2004 do prvního čtvrtletí 2005 (období po vstupu do EU). Bezprostředně do vstupu do EU počet Poláků v zahraničí zvedl o více než 100 tisíc. Jedná se tedy o velmi silný migrační proud, který není pro relativně málo mobilní evropskou populaci obvyklý. Největší nárůst emigrace po vstupu do EU byl do Británie a Irska. V případě Irska je nutné reflektovat i velikost jeho ekonomiky, nárůst počtu Poláků o více než 16 tisíc byl velmi výrazný. Další státy, kam mířili polští státní příslušníci ve mnohem vyšším počtu po vstupu do EU, byly i Itálie, Španělsko a Francie, tedy velmi lidnaté ekonomiky.

Tab. 12: Počet Poláků v zahraničí (v tis.)

Stát/období	Počet před vstupem do EU	Počet po vstupu do EU
Německo	52,0	63,3
USA	33,5	37,4
Itálie	21,0	35,9
V. Británie	15,0	65,9
Irsko	1,7	17,6
Španělsko	6,7	12,5
Francie	6,7	12,5
Švédsko	3,4	6,0
Celkem¹⁰	167,0	295,0

Pramen: MLSP (2007: 126).

Častým případem polské emigrace je i emigrace sezónní. Díky smlouvám mezi polskou vládou a vládami ostatních států mohl i před rokem 2004 určitý počet Poláků pracovat několik měsíců v zahraničí. Tato pracovní síla mířila zejména do zemědělství. Pro ilustraci, v Německu každoročně pracuje 250–300 tisíc

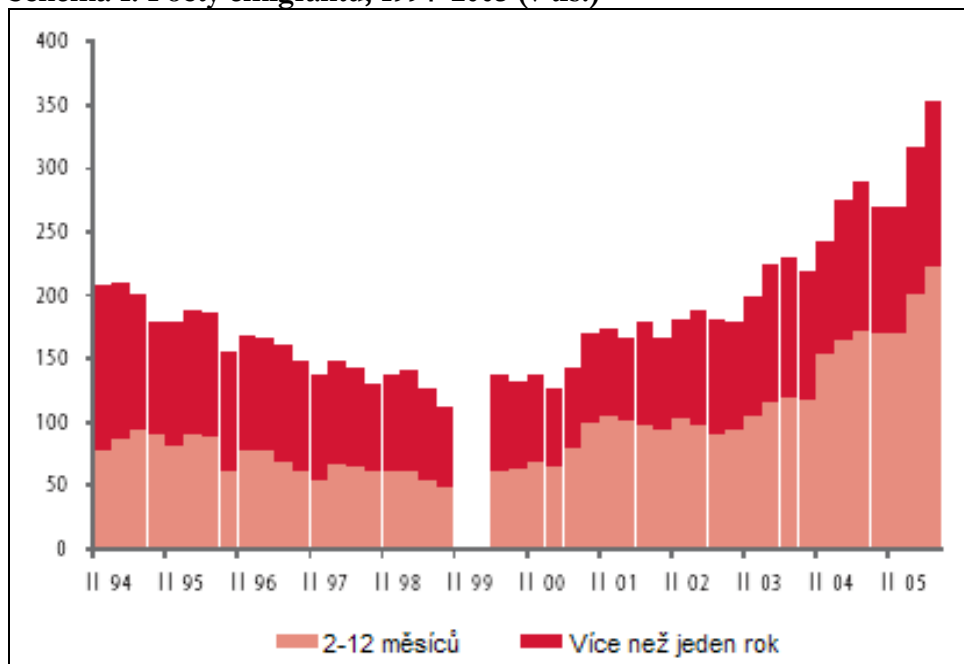
¹⁰ V celkovém součtu zahrnuje i státy v tabulce neuvedené.

Poláků. Jak dále uvádí dokument, za 2 měsíce lze při desetihodinové práci denně a mzdě 4–5 euro na hodinu i po odečtení nákladů vydělat 50–60 % průměrného ročního výdělku v Polsku (MLSP 2007: 123).

Dynamiku sezónní emigrace znázorňuje schéma č. 1. Data pocházejí opět z Labour Force Survey v daných letech, světlá barva ilustruje počet emigrantů, kteří byli v zahraničí déle než dva měsíce, ale méně než rok. Tmavá barva znázorňuje emigraci delší než jeden rok. V období 1994–1998 byl počet dlouhodobých emigrantů relativně stabilní a počet krátkodobých emigrantů (zejména sezónních pracovníků) dokonce klesal. V roce 1999 se tento trend změnil, počet emigrantů se plynule zvyšoval od roku 1999, zvýšení dynamiky po roce 2004 je ze schématu velmi dobře patrné, přičemž nejvyšší růst byl zaznamenán mezi první a druhou polovinou roku 2005.

V důsledku celosvětové ekonomické krize se ale od konce roku 2008 hovoří o návratu polských pracovníků z Irska a Velké Británie. Jaký je přesný počet reemigrantů nelze přesně vyčíslit. Polský statistický úřad sice eviduje počet nezaměstnaných podle důvodu, tito pracovníci ale spadají do celkové kategorie „nezaměstnaný z důvodu zrušení pracovního místa“, kam patří i pracovníci z národního trhu práce. Tato skupina nicméně podle polského Labour Force Survey za první čtvrtletí 2009 představovala nárůst o 161 tisíc nově nezaměstnaných a jejich na celkovém pokuse podílela 67 % (CSO 2009: 47).

Schéma 1: Počty emigrantů, 1994–2005 (v tis.)

Pramen: MLSP (2007: 126).

Jistou vypovídající hodnotu mají zdroje britské a irské. Podle Border Agency, která v Británii eviduje počet nově vydaných registračních karet (Worker Registration Scheme), poklesl počet nově vydaných pro polské pracovníky v polovině roku 2009 na necelých 12 700 oproti téměř 28 tisíci vydaných o rok dříve a více než 37 tisíci vydaných k polovině roku 2007 (Home Office 2009: 2). Analogický byl vývoj v Irsku, které hlásilo k únoru 2009 necelých 1500 nových registrací oproti téměř 4 400 žádostí vydaných v únoru 2008 a oproti maximu více než 12 tisíc nových žádostí z července 2006 (OECD 2009: 33).

V kontextu emigrace, podtržené celkovým počtem obyvatel Polska, se imigrace do Polska jeví jako málo významná. Podle OECD zaujímal podíl cizinců na celkové populaci v roce 2006 pouhých 0,14 %, jednalo se o 55 tisíc osob, přičemž převažovali státní příslušníci z Německa, Ukrajiny a Ruska, jak znázorňuje tabulka č. 13.

Imigrace z Německa, ze kterého přišlo v roce 2006 do Polska nejvíce cizinců, nezapadá do obecných migračních trendů, protože se jedná o ekonomicky vyspělejší stát. Jelikož je Německo dlouhodobě cílovou zemí polské emigrace a polská komunita v Německu čítá cca 2 miliony osob (MLSP 2007: 123), je otázkou, zda se nejedná o návrat emigrantů, kteří získali v Německu státní občanství. Tento migrační proud by si proto zasloužil detailnější analýzu. Ostatní imigranti v Polsku pocházejí s výjimkou USA, Rakouska a Švédska z ekonomicky slabších zemí zejména Východní Evropy (Rusko, Ukrajina, Bělorusko). Zde je nutné zmínit i iniciativu polské vlády, která, podobně jako vláda maďarská, umožňuje imigraci a trvalý pobyt včetně přístupu na pracovní trh etnickým Polákům, kteří žijí na území bývalého SSSR.

Tab. 13: Celkový počet cizinců (v tis.)¹¹

	Stát/rok	2002	2006
1.	Německo	3,7	11,4
2.	Ukrajina	9,9	5,2
3.	Rusko	4,3	3,3
4.	Švédsko	0,5	2,6
5.	Rakousko	0,3	2,6
6.	Vietnam	2,1	1,9
7.	Bělorusko	2,9	1,5
8.	Bývalý SSSR	-	1,3
9.	Řecko	0,5	1,2
10.	USA	1,3	1,0
11.	Bulharsko	1,1	1,0

¹¹ Data zahrnují cizince s trvalým pobytem na území Polska.

12.	Arménie	1,6	0,8
13.	ČR	0,8	0,6
	Celkem	49,2	54,9

Pramen: OECD (2008c: 347).

Co se týče imigrace ze zemí skupiny V4, byla v roce 2006 zaznamenána pouze velmi malá skupina Čechů, trvale usazených v Polsku, v počtu 600 osob. Jejich počet se oproti roku 2002 navíc snížil. Polsko je tedy jediný stát, kde se na celkové imigraci nijak výrazně nepodílí imigrace ani z jedné ze zemí V4. Tento fakt dále potvrzují i data v tabulce č. 14, kde je uveden příliv cizinců do Polska v letech 2000 až 2006.

Ačkoliv můžeme zaznamenat výrazný nárůst jejich počtu mezi roky 2001 a 2004, není počet nově příchozích vzhledem k velikosti polské ekonomiky nijak výrazný. Pro porovnání, v Maďarsku dosáhl v tomto roce příliv cizinců téměř 20 tisíc osob, v ČR dokonce více než 60 tisíc osob. I zde platí nicméně závislost mezi velikostí menšiny na území státu a intenzity přílivu nově příchozích. Největší počet cizinců tak dlouhodobě přicházel z Ukrajiny, Německa, Běloruska a Ruska. Stejně jako v ostatních státech V4, začala být v průběhu sledovaného období významná i imigrace z málo ekonomicky vyspělých asijských států, konkrétně z Vietnamu, částečně i z Číny.

Tab. 14: Příliv cizinců do Polska (v tis.)

	Stát/rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1.	Ukrajina	3,4	4,8	6,9	8,4	10,2	9,8	9,6
2.	Německo	0,7	1,1	1,6	1,5	2,2	6,1	4,6
3.	Bělorusko	0,8	1,3	2,7	2,5	2,4	2,4	2,3
4.	Rusko	1,1	1,6	2,0	2,1	2,1	1,9	1,8
5.	Vietnam	1,2	1,1	1,2	1,3	2,2	1,9	1,7
6.	Arménie	0,7	0,6	0,7	1,0	2,0	1,5	1,3
	Celkem¹²	15,9	21,5	30,2	30,3	36,9	38,5	34,2

Pramen: vlastní úprava na základě OECD (2008c: 306).

Co se týče přílivu imigrantů ze skupiny zemí V4, jedná se o natolik nízká čísla, že jsou ve statistikách zahrnuti pouze v položce „ostatní státy“. Je to poměrně logické, vzhledem k výše zmiňovanému faktu nízké ekonomické výkonnosti polské ekonomiky v porovnání se SR, Maďarskem a zejména s ČR. Migrační proud byl tedy vždy patrný a zachycený pouze v případě opačném. Imigrace do Polska tedy není primárně motivována faktory ekonomickými, ale spíše důvody

¹² Součet zahrnuje i cizince ze států v tabulce nevyjmenovaných, data zahrnují cizince s trvalým pobytem na území Polska.

soukromými. Tento fakt potvrzují i data uvedená v tabulce č. 15, která mapuje vývoj počtu pracovníků ze zemí V4 v Polsku v letech 2000–2006.

Tab. 15: Počet pracovníků¹³ z V4, 2000–2006

Stát/rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ČR	336	330	430	397	113	NA	NA
Maďarsko	74	74	114	101	27	NA	NA
SR	98	154	270	147	33	NA	NA
Celkem z V4	508	558	814	645	173	NA	NA
Celkem	17 038	17 802	22 776	18 841	12 381	10 304	10 754

Pramen: Kępínska (2007: 91).

Pokud porovnáme celkový počet udělených pracovních povolení s počtem pracovních povolení udělených pracovníkům ze zemí skupiny V4, je evidentní, že pracovníci z V4 zaujímali na polském trhu práce marginální roli. Jejich počet dosáhl maxima v roce 2002 (814 pracovníků), kdy se jednalo o cca 0,5 % všech udělených pracovních povolení. V dalších letech jejich počet již pouze klesal. Ačkoliv data bohužel nejsou dostupná za roky 2005 a 2006, (kdy už nebylo nutné žádat o pracovní povolení a pracovníkům dostačovaly, stejně jako v ostatních státech EU, registrační karty), lze předpokládat, že jejich další vývoj kopíroval předchozí trend.

Největší počet udělených pracovních povolení získali pracovníci z Ukrajiny (třetina celkových pracovních povolení v roce 2006), Vietnamu (desetina celkových pracovních povolení v roce 2006) a Běloruska, cca 8 % celkových pracovních povolení v roce 2006 (Kępínska 2007: 91). Polsko tedy potvrzuje obecné teze o migraci, která je motivována primárně ekonomickými faktory. Do Polska tedy míří za prací cizinci ze států s ještě nižší ekonomickou úrovní než samo má. Jeho občané zase míří, a to v podstatně větší míře, do starých členských zemí EU. V případě Polska lze tedy potvrdit tezi o vyšší dynamice migrace po vstupu do EU, ovšem v opačném směru. Mnohem vyšší dynamika emigrace byla zaznamenána po otevření západoevropských trhů práce a nové možnosti volného pohybu osob.

Pokud shrneme základní aspekty migrace v Polsku, musíme zdůraznit zejména skutečnost, že Polsko, jako jediný stát ve skupině V4, není pro své sousedy atraktivní z hlediska hledání pracovního místa. Podíl na celkovém počtu pracovních povolení vydaných Čechům, Slovákům a Maďarům se ve sledovaném období pohyboval pod 0,5 %. Do Polska mířili zejména pracovníci z Východní Evropy (Ukrajina, Bělorusko, Rusko). Poměrně výjimečný je imigrační proud z Německa, který nezapadá do obvyklých migračních vzorců.

¹³ Na základě udělených pracovních povolení, NA – data nejsou k dispozici.

Polsko v evropském kontextu naopak státem, odkud pracovní síla míří do ekonomicky silnějších států. Po otevření západoevropských trhů práce byli polští pracovníci důkazem, jaký vliv má volný pohyb osob na migraci pracovní síly mezi členskými státy, pokud mu nebrání administrativní překážky. Hlavní tezi práce lze tedy i v případě polských pracovníků potvrdit, nicméně ne pro skupinu zemí V4, ale pro státy EU-15, a to i přes návrat mnoha pracovníků z cílových zemí zpět do Polska v roce 2009.

Závěr

Díky vstupu střeoevropských států do EU se zvýšila migrace pracovníků jak směrem do starých členských států, tak i mezi střeoevropskými státy navzájem. To poukazuje na využití jedné z klíčových svobod vnitřního trhu, volného pohybu osob. Z celkových 12 možných imigračních proudů v rámci střeoevropského prostoru vzrostly výrazně tři. V období 2004–2007 *rostl v ČR počet slovenských a polských pracovníků. I přes mírný pokles v roce 2008 je jejich počet vysoko nad úroveň roku 2003. V Maďarsku rostl počet pracovníků ze Slovenska i přes krizi a ekonomické problémy i v roce 2008.*

Počet slovenských pracovníků v ČR vzrostl mezi roky 2000 a 2007 o téměř 40 tisíc na 109 tisíc v roce 2007. Polských pracovníků v ČR bylo v roce 2008 necelých 22 tisíc, což je téměř trojnásobek oproti roku 2000, kdy se jednalo pouze o 3 500 osob. V období 2004–07 byl průměrný meziroční přírůstek Slováků zaměstnaných v ČR 16 %, v případě Poláků dokonce 35 %, což bylo v obou případech více než před vstupem střeoevropských ekonomik do EU. V případě slovenských pracovníků v Maďarsku byl nejvyšší meziroční přírůstek, dosahující 100 %, v období 2002–2003 z důvodu jejich relativně nízkého počtu oproti období 2004–2008. Zatímco v roce 2004 pracovalo v Maďarsku 11 500 Slováků, v roce 2008 jich bylo o 10 tisíc více. V obou státech byl počet pracujících cizinců vyšší než počet cizinců ve státě trvale či dlouhodobě usazených, což značí příhraniční migraci pracovní síly a využívání možnosti volného pohybu osob. Ostatní migrační proudy, i přes rostoucí počet Čechů a Poláků pracujících v Maďarsku a maďarských pracovníků v ČR lze považovat z důvodu jejich celkového počtu, pohybující se v řádu několika set pracovníků, za málo významné.

Pokud porovnáme vývoj v ČR a Maďarsku, byl v roce 2008 celkový počet cizinců ze střední Evropy pracujících v ČR, 130 tisíc, zatímco v Maďarsku ve stejném roce necelých 25 tisíc cizinců, při stejné velikosti ekonomik. V ČR i Maďarsku tvořili slovenští pracovníci největší imigrantskou menšinu ze střeoevropských států, následování s velkým odstupem Poláky. V porovnání s EU-25 byl nadprůměrný podíl cizinců v Maďarsku zaměstnan v sektoru služeb (s důrazem na obchod a školství), zatímco v ČR byl nadprůměrný počet cizinců zaměstnan v sekundárním sektoru, zejména ve výrobě. Vzdělanostní struktura

cizinců trvale usazených v Maďarsku byla relativně podobná jako v ČR. Největší podíl tvořili cizinci se středoškolským vzděláním. Podíl cizinců s terciárním vzděláním byl ale vyšší než v ČR. V roce 2006 tvořila tato skupina 19 % z celkové pracovní síly oproti 13 % v ČR.

Imigrace do SR je v porovnání s ČR a Maďarskem na nízké úrovni, pracovníci ze SR naopak po roce 2004 využili možnosti pracovat v EU-15. Slovensko se v roce 2007–2008 potýkalo v důsledku vysokého ekonomického růstu spíše s nedostatkem pracovní síly, která byla v té době zaměstnána v zahraničí. I přes rostoucí počet pracovníků ze střední Evropy na Slovensku v letech 2004–2008 se jednalo v případě ČR o necelých 2000 osob, což je jen zlomek počtu slovenských pracovníků v ČR. Dále značně vzrostl, vzhledem k výchozímu stavu, i počet polských a maďarských pracovníků, ani v roce 2008 však jejich počet nepřesáhl 1 200 osob.

Paradoxně nejlepším příkladem využití volného pohybu osob ze zemí Visegrádské 4 je Polsko, do něhož ze střeoevropských zemí nemíří téměř žádní cizí pracovníci. Odehrál se zde naopak jev ekonomická emigrace polských pracovníků do zemí EU-15 (zejména V. Británie a Irsko), která po roce 2004 nabyla rapidně na intenzitě. V roce 2009 jako důsledek celosvětové ekonomické krize se podle předběžných statistických údajů Irsko a Velké Británie značná část těchto polských pracovníků vrací do Polska. Tento fakt tedy vyvrací původní obavy, že emigrace z nových členských států do EU-15 bude trvalého charakteru a přetrvá i v době, kdy nebude poptávka po tomto typu pracovní síly.

Seznam literatury

- CAZES, S. – NEŠPOROVÁ, A. (2003): *Labour Markets in Transition, Balancing flexibility & security in Central and Eastern Europe*. Geneva: ILO.
- CSO (2005): *Labour Force Survey in Poland in the Years 1992–2004*. Warszawa: Central Statistical Office.
- CSO (2009): *Labour Force Survey in Poland, 1st Quarter 2009*. Warszawa: Central Statistical Office.
- ČSÚ (2008): *Cizinci v ČR*. Praha: Český statistický úřad.
- EURES DANUBIUS (2008) *Výroční zpráva 2007 – 08*, Komárno
- EUROSTAT (2008): *Europe in figures, Yearbook 2008*. Luxembourg.
- HOME OFFICE (2009): Control of Immigration. *Quarterly Statistical Summary*. London: United Kingdom.
- HSO (2006): *Labour Force Survey 1992–2005*. Budapest: Hungarian Statistical Office.
- HSO (2007): *Labour Force Survey 2006*. Budapest: Hungarian Statistical Office.
- KEPINSKA, E. (2007): Recent Trends in International Migration. The 2007 SOPEMI Report for Poland. *CMR Working Papers* N. 29087, Warszawa.
- LANDESMANN, M. (2002): *Structural Changes in the Transition Economies 1989 – 1999*. Viena: Wiener Institut für Internationale Wirtschaftsvergleiche.
- MLSP (2007): *Employment in Poland 2006, Productivity for Jobs*. Warszawa: Ministry of Labour and Social Policy.
- NEŠPOROVÁ, A. (1992): Measuring Employment in Central and Eastern Europe. In: OECD: *Employment and Unemployment in Economies in Transition, Conceptual and Measurement Issues*. Paris: OECD.
- OECD (2008a): *Education at Glance 2008*. Paris: OECD.
- OECD (2008b): *Employment Outlook 2008*. Paris: OECD.
- OECD (2008c): *International Migration Outlook 2008*. Paris: OECD.
- OECD (2009): *International Migration Outlook 2009*. Paris: OECD.
- ŠÚ SR (2008). *Zabraniteľné sťahovanie a cudzinci v SR v roku 2007*. Bratislava: Štatistický úrad SR.

University of Economics, Prague
Faculty of International Relations
Náměstí Winstona Churchilla 4
130 67 Prague 3
<http://vz.fmv.vse.cz/>

Vydavatel: Vysoká škola ekonomická v Praze
Nakladatelství Oeconomica

Tisk: Vysoká škola ekonomická v Praze
Nakladatelství Oeconomica

Tato publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou

ISSN 1802-6591